

La
teranyina

J A U M E C A B R É

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

L'execució havia d'acomplir-se al moment just de sortir el sol. L'home havia passat tota la nit vetllant, assegut al catre, el cap cot, el pensament immers en profunditats inabastables. Sovint estenia la mà tremolosa davant seu i la contemplava amb un polsim d'admiració. L'havien obligat a engiponar-se una camisa blanca molt rebregada, que li venia baldera; i tot i ser a mitjan agost –la calor imperava sense compliments– de tant en tant sentia esgarrifances que li feien posar la pell de gallina.

El castell de Montjuïc era ple a vessar. Els condemnats a mort arran dels judicis militars sumaríssims eren destil·lats de les galeries atapeïdes i instal·lats en aquell corredor humit i llefiscós que donava a ponent i on arribaven els efluvis de la mort molt propera.

El guardià silenciós contemplava com l'home de la camisa blanca i rebregada s'entretenia a encendre la pipa una vegada i una altra, únic consol darrer de les seves hores. Tres cops havia rebutjat iradament la presència del capellà i tots tres cops escopí a terra. Al capdavall ja feia dies que tant se li'n donava morir. Amb tant d'horror al seu voltant, una mort més o menys no canviava re. Feia tot just quatre dies curts que l'havien traslladat fortament custodiat a Barcelona i d'allí a Montjuïc. I ara, del corredor pudent al fossar, i després res més, mai més.

A les cinc de la matinada un sergent amb cara de mal geni l'avisà que era l'hora. Se'l mirà del catre estant, demanà

un got d'aigua, que va beure amb avidesa, i s'alçava disposat a acabar d'un cop. Conservà la pipa entre les mans mentre les hi lligaven.

El cel que l'home contemplava per darrera vegada començava a il·luminar-se mandrosament per un sol que no acabava de decidir-se a sortir. La ciutat, als peus de la muntanya, dormia indiferent. Escortat per l'escamot d'execució, l'home de la camisa rebregada, mans lligades a l'esquena, s'aturava davant el mur del fossar de llevant. El brogit metàl·lic de les armes i els corretjams dels soldats es destacava amb nitidesa damunt del silenci còsmic d'aquella matinada.

L'escamot col·locat al seu lloc, les autoritats i el capellà frustrat discretament apartats, l'home refusà el drap negre que li ofería l'oficial. «Vull veure sortir el sol», va dir. *¿Cómo dice?* «No, que no em tapi els ulls», insistia bellugant el cap. L'oficial s'encongia d'espatlles: *Como quiera*, i tornava al seu lloc. Desembeinà el sabre i mirava cap a llevant, mar enllà, a la ratlla de l'horitzó. Era tanta la quietud, que semblava que podia sentir-se el pas del sol fendint l'entranya de la nit, enfilant-se per treure el cap per l'horitzó.

A un quart de sis tocat una llengua roja llepava el mar per llevant. Estava a punt de cosir-se, definitivament, una xarxa atapeïda i empudegada que havia embrutat mitja ciutat de Feixes, a quaranta quilòmetres del castell. Tot el reguitzell d'assassinats, xantatges i enganyifes que constituïen aquella xarxa de porqueria estava a punt de ser resumit en un forat, per on cabria la mà, a l'altura del cor d'aquell home que

moria perquè, per fi, ho havia vist clar després de seguir el moviment de la llançadora, ací i allà, perquè algú li aclarís què passava, qui tallava el bacallà, qui s'aprofitava de tant mort inútil. I el forat sangonós portaria el silenci profund de la mort, que era l'única cosa que anhelaven els qui havien embolicat la troca en aquell afer malastruc de Vapor Rigau. I amb el silenci, la tranquil·litat.

Les campanades de l'arxiprestal de Feixes feien dong i després dung fatigosament, com sempre que volien recordar la mort; el so opac i ferreny rebotia als núvols espessos i rebolicats que planaven damunt la vila, topava després als murs de les cases i s'esquitllava per l'esclotxa que deixava el balcó mal ajustat de can Rigau, el que donava a la sala gran, ple a vessar de gent que xerrava en veu baixa, un ull posat en la conversa i l'altre a la cambra del costat, la de llum esmorteïda. Adela sentia les campanes, però no en feia cabal. Contemplava l'avi mort, amb aquella immobilitat exasperant, i pensava. Sentia la bonior de la gent a la sala gran: gent de copalta, barba espessa i parlar greu que eren allà perquè el mort era l'insigne Francesc Rigau, medalla d'or de la vila, patrici d'anomenada, fundador d'un petit imperi de la pana.

De tant en tant algú treia el nas a la cambra i sortia discretament al cap d'alguns minuts. La nena sentí una remor monòtona a través d'un envà i va suposar que en algun lloc de la casa devien encetar el rosari. S'estimava més de ser allí sola, per dir adéu a l'avi i perquè tenia els ulls xops i no duia cap més mocador.

El senyor Julià Rigau feia joc amb la sala: el seu posat, que volia ser distant, s'adeia amb el dels il·lustres retratats de la paret de vora la llar de foc. Les cornucòpies turmen-

tades amb miralls esborradissos i mal enfocats reflectien la seva cabellera enfarinada i aquella vena del coll que se li inflava quan en portava una de cap. Ranquejant, amb pas descompassat, traspassà la sala i topà amb una butaca que habitualment no era allí però que el desori de la mort havia col·locat sota el prestatge dels bibelots de la seva germana. El senyor Julià Rigau havia abandonat una conversa molt convenient amb el senyor Serradell –competència perillosa, mala llet, molta influència– perquè havia vist entrar el senyor Gavalrà i hi havia anat a l'encalç a corre-cuita. La mort del germà gran havia deixat a mig prendre una decisió cabdal, i calia rematar-la. Rebé el condol d'en Gavalrà amb cara trista, disposat a controlar-lo fèrriament durant tota la vetllada. L'acompanyà davant del cadàver: mig minut mal comptat. En un racó del saló li oferí ratafia, que el senyor Gavalrà va refusar portant-se el palmell pla a l'estómac i fent cara de màrtir.

–No cal dir, Gavalrà, que la vida continua, per més greu que ens sàpiga... –discursejava el senyor Rigau.

–Sí, senyor Rigau: confio plenament en vostè; sense reserves. –I es calçava les ulleres de pinça per contemplar les seves paraules.

Era una declaració de principis. L'home de confiança d'en Francesc passava a ser el seu home de confiança. Amb aquestes premisses el senyor Rigau prosseguí, aprofitant que en aquell moment ningú no el saludava:

–És que just ahir, poc abans d'allitar-se, el pobre Francesc va rebre una proposta. Crec que l'hauria deixada en via morta; però jo, no. Esperen una resposta urgent, m'entén? Divendres a tot estirar cal dir que sí.

–Divendres és demà.

El senyor Rigau s'empassà la sorpresa i improvisava:

–Per això ho dic: n'hem de parlar avui, Gavaldà.

–Avui? Com?

–Aquí. No hi ha més remei.

El senyor Gavaldà acceptà estranyat. L'altre, abans d'abocar la confidència, li va fer saber que era convenient anar a la segura en la reunió per evitar conflictes amb ja sabia qui. En Gavaldà li va assegurar que podia comptar amb en Serra, si el projecte no era –somriure– un disbarat. I es treia les ulleres per escoltar millor de què anava la proposta misteriosa.

En Julià Rigau li ho contà per sobre. Una mica neguitós, perquè ja era hora de dir adéu als qui marxaven, però satisfet de tenir aquell home de la seva banda.

No van poder lligar gaire la conversa, perquè a més del senyor Sucarrats, que se'l va esbandir sense compliments, acabava d'arribar el senyor Arcadi Costa i amb aquesta fura, pitjor que en Serradell, calia anar amb peus de plom.

–Aquesta mort, la sentim tots, Rigau –el senyor Costa li donava un copet a l'espatlla i gesticulava amb seguretat i domini de la situació–: era un mestre, em pots ben creure.

En Julià Rigau hagué d'aguantar somrient i compungit alhora les lloances pòstumes que un corb desprietat com en Costa deia d'una altra fera com el seu germà, a qui la mort convertia en bondadós i digne d'enyor.

Les converses dels diversos grups derivaven inevitablement cap a la situació general: les escaramusses amb els moros, la possibilitat de guerra, la inexplicable llei Linares de lleves i quina calor fa aquí. I, si se'ls apropava algun

parent de don Francesc, feien una capcinada, confegien un somriure trist i continuaven parlant de què se'ns hi ha perdut, a l'Àfrica.

La senyora Mercè Rigau, tot i la pena, no s'estava de pensar que la festa era lluïda. Alçava les celles tibades com feia sempre que reflexionava. Volia estar del tot amatent, perquè sabia que una ocasió com aquella, l'aprofitava la mena de gent a qui mai no se li hauria acudit d'invitar de visita, però que ara s'escorrien per la porta oberta per ficar-hi el nas impunement. La mort és així, i calia tenir endreçat fins el darrer racó, que no es poguessin fer córrer males llengües. Sort n'havia tingut de la Madrona que s'havia ofert de seguida per dar-li un cop de mà. Va fer una repassada panoràmica a la sala i veié el tabalot de l'Enric assegut, sol, absort en qualsevol bestiesa.

El tabalot de l'Enric Turmeda tenia agror d'estómac. Feia estona que observava amb preocupació les evolucions de l'oncle Julià al voltant d'en Gavaldà i estava convençut que en preparaven alguna. Sabia que la mort del sogre el deixava amb els pixats al ventre i feia esforços per veure-les venir. Només la seva filla el lligava als Rigau. I potser també tot el que sabia de l'afer de les Filipines, que, si s'hi encaparrava, podia portar cua. Si sabia no picar-s'hi els dits.

El senyor Julià Rigau travessava altre cop la sala i passà a frec d'on era assegut el nebot. No es van mirar. El senyor Enric Turmeda s'alçà i es dirigí a la cambra mortuòria a rescatar la seva filla. Se sentia cansat i, sobretot, desorientat. Percebé una remor de dones: passaven el rosari. Davant la porta de la cambra pegà una llambregada a la sala gran: tret del servei, només hi havia homes i tots en grups xerraven dis-

cretament de coses ben alienes a la mort, com si can Rigau fos una perllongació del Casino dels Amos. En Serradell en un grup, en Costa en un altre, portaven com sempre el pes de la conversa. S'encongí d'espatlles. No li agradava aquella gent que controlava l'economia de la ciutat. Els considerava uns incompetents que actuaven per inèrcia sense sentit de grandesa en la gestió. El senyor Enric Turmeda creia que el fet de manar comportava un additament estètic –elegància, fermesa, seguretat, dignitat, vista–, que era el que li conferia grandesa. I pocs n'hi havia que ho intuïssin. El matusser de l'oncle i la majoria dels seus col·legues manaven com qui excreta. Es girà fent un sospir i entrà a la cambra.

–Nena, hem de marxar.

Altre cop al saló quasi es topà amb en Gavaldà. Tots dos homes feien un cop sec de cap, i en Gavaldà s'oblidà de dir-li que l'acompanyava en el sentiment. L'Enric Turmeda premé la mà de la seva filla i s'aturava davant un grup on, segons observà, el tema de conversa era el carallot d'en Misèries i les seves demagògies.

–Oncle, m'emporto la nena.

–Au, sí. Apa, filla –l'oncle Rigau pessigà la galta de l'Adela, i aquesta enretirà el cap–. Vés a dir-li adéu a la tieta. Ah, quasi me n'oblidava, Enric –sense engaltar–. Ens reunirem aquí mateix dintre d'una hora. Estan tots avisats.

–És tan urgent? No ho podem deixar per demà?

–No, és urgentíssim.

–No vull deixar sola la nena.

–Tu mateix. Si no hi ets, no et queixis després.

–Està bé; ja hi faré cap. –El senyor Turmeda, que de cap de les maneres no s'hauria perdut una reunió del Consell,

estava intrigat i relacionava la nova amb les anades i vingudes de l'oncle i en Gavaldà.

La nena tornava de la cambra del rosari amb un petó de la tieta i de la senyora Madrona, un a cada galta, i el ressò a les orelles d'un sospir commiseratiu de la resta de senyores. L'oncle els acompanyà a la porta. A l'Enric Turmeda li recava de marxar en aquell moment. Li feia l'efecte que deixava el terreny lliure a l'oncle i les seves conxorxes.

—Adéu, oncle —feia quan marxaven. I la veu li sortí amb una naturalitat rebuscadíssima. Començava a fer-se fosc. En Soler estava encenent els fanalets de la tartana i feia cara d'avorrit.

—Cap a casa, Soler —va fer el senyor Turmeda mentre s'hi enfilaven.

Durant el trajecte, ridículament breu, pensà que al capdavall no hauria calgut mobilitzar en Soler per tenir-lo tota la tarda esperant. Es confessà que l'únic que l'havia decidit a fer-ho era que de ben segur davant de la casa dels Rigau hi devia haver una bona munió de vehicles fent temps i sempre era bo que el seu hi fos.

Però això eren moviments inútils. Estava descoratjat. El seu somni adjudicava a la seva filla la riquesa del sogre. El testament, però, la donava a l'oncle, que a més de posseir una salut detestablement passadora es desvivia per allunyar d'en Turmeda ni que fos una engruna de riquesa familiar.